

2022. januári mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

Alábbi három mérnök tárgyévén belüli pontos születési időpontja nem ismert:

275 éve született Vertics (Vertich) József mérnök

Hódmezővásárhelyen született Vertics (Vertich) József (1747-1828) vármegyei mérnök. A szenci mérnökképző intézetben tanult. Az 1770-es évek végén részletesen felvette a Maros Csanád vármegyei szakaszát 22 db 1:14 000 léptékű lapon, valamint elkészítette a Tisza csongrádi szakaszának áttekintő térképét. Vertics József volt a korának egyik legjobb térképésze, Békés, Csanád, Csongrád vármegyék közösen felfogadott geometrája 1802-ben rajzolta meg a Fehér- és Fekete-Körös térképét.

150 éve született Tiles (Tilesch) János mérnök

Körmöcbányán született Tiles (Tilesch) János (1872-1938) bányamérnök. A Selmei Akadémia elvégzése után, 1894-től az Északmagyarországi Kőszénbánya Esztergom vidéki bányászatánál, 1898-tól a Magyar Általános Kőszénbánya tatai bányászatánál dolgozott. Szerepe volt a tatai bánya műszaki fejlesztésében. 1934-ben, mint központi bányaigazgató ment nyugalomba. A Bányászati és Kohászati Egyesületnek két ízben volt alelnöke. A magyar bányászat története köréből több szakmai tanulmánya jelent meg.

140 éve született Ürmössy Kálmán mérnök

Az erdélyi Abrudbányán született Ürmössy Kálmán (1862-1922) kohómérnök. 1886-89 között előbb tanársegéd, majd tanár volt a Selmei Akadémia fémkohászati tanszékén. 1889-ben a Károly Róbert magyar király kiváltságlevele által 1328. november 17-én alapított Körmöcbányai Pénzverdébe került pénzverő-ellenőr beosztásba. Később, 1912-től a pénzverde igazgatója lett. Több szakmai tanulmánya megjelent a Bányászati és Kohászati Lapokban.

1. – Újév napja, szerencsekívánó nap

Január elseje a jeles napok, a népi ünnepek évbéli élenjárója, a polgári év kezdőnapja. A pogány Rómában az évkezdetet Ianus (erasmida átírásban: Janus) tiszteletére tartották és kicsapongással ünnepelték. Az emberek jókívánásokat mondtak, és ajándékokat adtak egymásnak. Január eleji évkezdet a XIII. Gergely pápa naptár-reformja (1582. október 2.) óta terjedt el. E nap jelentette az újévet, a télközépi ünnepkört. Számos népszokás, és hiedelem kapcsolódik e naphoz, amelyet napjainkban már csak kevesen ismernek, használnak. Az egyik népszerű szokás volt az újévi jókívánások elmondása házról-házra járva, amiért a háziak almával, dióval kínálták a köszöntőket. Újév napján az egész év sikerét igyekeztek biztosítani az emberek. Nagyon fontos volt a jó cselekedet az év első napján, de ma is sokféle tiltással találkozhatunk.

1. – 140 éve született Adorján János mérnök

Sorkitótfalun, 1882. január 1-én született Adorján János (1882-1964) gépészmérnök, tervező, sportrepülő, az első magyar repülőképző iskola vezetője. Oklevelét Stuttgartban szerezte 1903-ban, ahol G. Daimler tanítványa és pártfogoltja volt. 1906-09 között Párizsban az autóiparban működött, és akkor kibontakozó francia aviatika hatására kezdett repüléssel foglalkozni. Hazatérve – idehaza elsőnek – megtervezte és

hazai cégekkel elkészítette repülőgépét és gépének motorját. Gépével 1909 decemberében Rákoson több sikeres felszállást végzett. 1910 őszén a Helios garázs által alapított Blériot pilótaiskola vezetését vette át, majd 1912-től az autószakmához tért vissza. Több évtizeden át a hazai Mercedes-képviselőlet üzemvezetője volt. A II. világháború után az Ikarus Autóbuszgyár mérnökeként számos újítással járult hozzá az üzem korszerűsítéséhez és gyártmányai fejlesztéséhez.

1. – 100 éve született Szép Iván Szilárd mérnök

Kassán, 1922. január 1-én született Szép Iván Szilárd (1922-2002) fizikus, kémikus, kutató-mérnök. Tanulmányait a budapesti Tudományegyetemen végezte. 1952-ben indította el a hazai germánium-eszközök kutatásait, a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetben (HIKI) félvezető eszközök gyártás-technológiájának fejlesztési bázisát. 1959-ben szakmai munkásságát Kossuth-díjjal tüntették ki. 1971-től az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézet (MFKI) tudományos igazgatóhelyettese lett. A félvezető anyagok és eszközök technológiájával foglalkozó több szakkönyv, egyetemi jegyzet és számos itthoni és külföldi szaklapban megjelent közlemény szerzője volt.

1. – 130 éve megnyílt a budapesti bal-parti körvasút

Budapesten, 1892. január elsejére a bal-parti körvasút 7 km hosszban valósult meg. A Rákos-rendező pályaudvar és Rákospalota közötti összeköttetést megteremtő szárny a MÁV kezelésébe került. A jobb-parti szárny szeptember elsejére készült el 6 km hosszban. A két vasúti szakasz összekapcsolására az újpesti összekötő vasúti híd megépítésével került sor, amelyre a kereskedelmi miniszter 1894. év elején adott ki engedélyt. Az Esztergom–Almásfüzitő vasútvonal így Budapesttel összekapcsolódott, és a Budapest–Angyalföld–Óbuda csatlakozó vonalrész is megépült a Duna feletti híddal együtt. Az Óbuda–Kenyérmező közötti 40 km-es szakaszt 1895. év végén, az Óbuda-Angyalföld közötti 4 km-es szakaszt a híddal együtt 1896. év végén adták át. Az újpest vasúti híd forgalma rendkívül gyorsan növekedett, annak ellenére, hogy ez nem volt elsőrendű fővonal. A bal-, és a jobb-parti körvasút közötti összeköttetéssel számos angyalföldi üzem, amelyek az újpesti országút mentén helyezkedtek el, bekerült a vérkeringésbe.

2. – 110 éve született Makranczy Béla mérnök-fizikus

Nyíregyházán, 1912. január 2-án született Makranczy Béla (1912-2004) mérnök-fizikus, főiskolai tanár. 1935-ben szerzett matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomát a debreceni gróf Tisza István Tudományegyetemen. 1939-1942 között a híres Standard Villamossági Rt. alkalmazta mérnöki, fizikusi feladatok megoldására. Repülőgépek és harcokcsik rádiótechnikai berendezéseit tervezte, a gyártásait vezette. Ezután a debreceni Állami Felsőipariskolában tanított, majd 1944-ben behívták katonának. 1967-ben a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola ekkor alakuló Fizika Tanszékének vezetője lett. A fizika tantárgy tanítása, a leendő tanárok felkészítése egyetemi, majd a gyakorlóiskolai és a főiskolai tevékenységében mindig kiemelt szerepet játszott.

3. – 275 éve született Laáb Gáspár mérnök

Bezenyén, 1747. január 3-án született Laáb Gáspár (1747-1834) földmérő, vízépítő-mérnök, a korai magyar mérnöknemzedék egyik legkiemelkedőbb tagja. Tanulmányait 1758-tól 1764-ig a piaristák magyaróvári középiskolájában, majd 1765-1769 között a szempci Collegium Oeconomicumban

(Mérnökképző Intézet) végezte. 1770-től Moson vármegye tisztviselője volt. 1777-től, mint vármegyei főmérnök irányította a Duna mosoni szakaszán végzett árvédelmi munkálatokat és megkezdte a Hanság lecsapolásának, valamint a Fertő szabályozásának munkálatait. Mint útépítő mérnök is elismert hazai szak tekintély volt. Számos kéziratot térképe ma is ismert a Kisalföld vízvidékeiről.

4. – 110 éve született Nagy György mérnök

Budapesten, 1912. január 4-én született Nagy György (1912-1992) okleveles mérnök, sokoldalú alkotó, aki meghatározója volt a Körös-vidék árvízvédelmének és vízgazdálkodásának. A síkvidéki tározók elméletének és gyakorlatának egyik formálója volt. Ötven éves gyulai munkássága során rizsföldeket is épített, valamint több száz családi házat is tervezett.

4. – 125 éve született Botvay Károly mérnök

Adán, 1897. január 4-én született Botvay Károly (1897-1958) erdőmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár, aki az erdészeti termőhely-ismerettan tantárgy korszerűsítésében szerzett elvülhetetlen érdemeket. Háborús katonaevei után 1924-ben szerzett erdőmérnöki oklevelet, majd az Erdőmérnöki Főiskolán kapott állást. 1929-től a talajtani tanszék adjunktusa lett. 1940-ben műszaki doktori, 1944-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett. 1947-től lett egyetemi tanár, majd a főiskolai termőhely-ismerettani tanszékének vezetője. Szakirodalmi közleményei az Erdészeti Kísérletekben, az Erdészettudományi Közleményekben jelentek meg.

4. – 100 éve született Freud Géza mérnök-matematikus

Budapesten, 1922. január 4-én született Freud Géza (1922-1979) mérnök-matematikus. 1940-ben Bizám Györggyel és Hoffmann Tiborral holtversenyben megnyerte az Eötvös Loránd Matematikai és Fizikai Társulat által rendezett Károly Irén fizikaversenyt, a mai Eötvös-verseny elődjét. Származása miatt azonban csak 1945-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait, a II. világháború során munkaszolgálatos volt. 1950-ben a BME-n B-tagozatos gépészmérnöki oklevelet szerzett. Ezt követően az ELTE TTK Fizikai Intézet tanársegédje lett, majd aspiráns. 1954-ben lett kandidátus, majd az intézet differenciálegyenletek osztályának vezetője, mint tudományos főmunkatárs. Ekkor tüntette ki a Bolyai Társulat Grünwald-díjjal. 1959-ben Kossuth-díjat kapott a matematikai analízis elmélete és gyakorlati alkalmazása terén elért jelentős eredményeiért. 1976-tól az Ohio State University vendégprofesszora volt. Elsősorban a matematikai analízis klasszikus területéhez tartozó interpolációelmélettel és az ortogonális polinomok elméletével foglalkozott, de eredményeket ért el a parciális differenciálegyenletek kutatása terén is.

5. – 120 éve született Hajdú Elemér mérnök

Saroltaváron, 1902. január 5-én született Hajdú Elemér (1902-1988) Állami-díjas gépészmérnök. A József Műegyetemen 1925-ben szerzett gépészmérnöki, majd doktori oklevelet. 1925-1928 között a Ganz és Társa Rt. vagonszerkesztési mérnöke, 1928-1945 között a Székesfővárosi Elektromos Művek műszaki főtanácsadója volt. 1946-47-ben az Újjáépítési Minisztériumban vezette az energiaügyi főosztályt, 1947-ben a szénkormánybiztos helyettese, 1947-48-ban a Magyar Dunántúli Villamossági Rt. ügyvezető igazgatója, 1948-1951 között az Erőmű Ipari Központ vezérigazgató-helyettese, 1951-1954 között az Erőmű Beruházási Vállalat főosztályvezetője, 1954-1962 között az Erőmű Tröszt főmérnöke, 1962-től

nyugdíjba vonulásáig (1969) a Magyar Villamos Művek Tröszt (MVMT) termelési igazgatója volt. Egyik irányítója volt az országos villamosenergia-rendszer bevezetésének.

5. - 150 éve született Szarvasy Imre mérnök

Pesten, 1872. január 5-én született Szarvasy Imre (1872-1942) vegyészmérnök, akadémikus. Felsőfokú tanulmányait a Műegyetemen végezte, majd 1896-ban a pesti Tudományegyetemen bölcsészdoktor lett. 1894-től a Műegyetemen volt tanársegéd, 1897-től külföldi tanulmányutat tett, 1899-ben adjunktus, 1900-ban magántanár, majd 1905-ben az akkor alakult elektrokémiai tanszék első vezetője és tanára lett. Értekezései a kémiai technológia számos területét felölelik, elektrokémiai vonatkozású tanulmányai, valamint az erdélyi földgáz értékesítésére vonatkozó vizsgálatai különösen jelentősek voltak. Behatóan tanulmányozta az elektromosságnek a növények fejlődésére gyakorolt hatását. 1909-től 1929-ig, mint a Magyar Természettudományi Társulat (MTT) választmányi tagja a kémiai szakosztály munkájában tevékenyen részt vett. A Chemiai Folyóiratnak szerkesztőségi tagja volt. Tagja volt a felsőháznak is. Huttkay Sándor 1924-ben foglalta könyvbe előadásait Elektrochemia címmel.

6. – 100 éve született Csongor Éva fizikus

Gyulán, 1922. január 6-án született Csongor Éva (1922-2007) atommagfizikus. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen tanított, majd 1967-től az MTA Atommagkutató Intézetében dolgozott 1991-ig. 1960-ban lett a fizikai tudomány kandidátusa. Dolgozata a Po-alfa-forrással a Mg-izotópokon előidézett magreakciókról szól. A nukleáris ipar környezetszennyező hatását kutatta, majd ő honosította meg Debrecenben a szerves anyagok ^{14}C -tartalmának és ezzel koruknak (azaz az anyagcseréjük megszűnte óta eltelt időnek) a meghatározását. A debreceni csapadékvíz béta-aktivitását 1952-től 1988-ig mérte, és ezzel a környezet történetének a világon egyedülálló dokumentációját hozta létre. Az aktivitási grafikonon az összes légköri nukleáris robbantás hatása azonosítható és a csernobili katasztrófa hatásával összehasonlítható. 1988-ban elsőnek kapta meg az MTA Fizikai Fődíját.

6. – Vízkereszt ünnepe, a farsang kezdete

A katolikus egyház legrégebbi ünnepe. Már a tizenötödik században jellegzetes magyar szokás volt vízkereszt napi alamiznagyűjtés. A nap legismertebb szokása a vízszentelés és házszentelés ($20 + G + M + B + 22$) Három - király - járás. Vízkereszttel veszi kezdetét a farsang, és Húshagyókeddig tart a mulatozásokban is gazdag időszak.

9. – 130 éve született Knapp Oszkár mérnök

Budapesten, 1892. január 9-én született Knapp Oszkár (1892-1970) mérnök, a műszaki tudományok doktora (1958). Műegyetemi vegyészmérnöki oklevelének megszerzése (1913) után a kőolajiparban kezdett dolgozni, majd 1923-48-ban az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. konstruktőrje, a kísérleti laboratórium vezetője volt. 1952-1954 között a Híradástechnikai Kutató Intézetben (HIKI) volt kutató. Az 1950-es években rendszeresen tartott előadásokat a BME Mérnöktoábbképző Intézetben, illetve Európa több országában. Munkássága világviszonylatban is jelentős mértékben járult hozzá az ipari üveg fizikai-kémiai természetének megismeréséhez. Knapp Oszkár az üveg- és kerámiatechnológia egyik legnevesebb magyar szakértője volt. Több külföldi társaság tagjául választotta, többek között a német Glastechnische

Gesellschaft és az angol Society of Glass Technology. Mintegy háromszáz, üvegiparral kapcsolatos szakmai közleménye jelent meg.

9. – Húsz éve ünnepeljük a szabadság magyar napját

Magyar nép legfőbb erőforrása a szabadságszeretet. Az 1222-ben írt Aranybullára, az 1505-ben fogalmazott Székelyudvarhelyi Constitutiora, az 1568. évi tordai országgyűlés döntésére emlékezve a Magyarok Világszövetségének Erdélyi Társasága 2002-ben először tartotta meg a szabadság magyar napját, az év második vasárnapján.

9. – Húsz éve ünnepeljük a vallásszabadság napját

Az erdélyi Magyar Unitárius Egyház Zsinata 2002-ben nyilvánította január második vasárnapját a vallásszabadság napjává. Tették ezt annak emlékére, hogy 1568. január 6-13. közötti tordai országgyűlésen Dávid Ferenc javaslatára és János Zsigmond fejedelem támogatása mellett, az erdélyi rendek jelenlétében a világon először kodifikálták a szabad vallásgyakorlás jogát, a lelkiismereti szabadság és vallási türelem törvényét, eltiltva minden földi hatóságot a felekezetek bármelyikének üldözésétől. Az országgyűlési határozat eredeti szövege: *„Urunk öfelsege, amint az ennek előtte való gyűlésekben országával együtt végezett a religio dolgáról, azonképpen a mostanin is ezt megerősíti, hogy ti. a prédikátorok minden helyeken hirdessék az evangéliumot kiki az ő értelme szerint, és a község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki rá ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván; de tarthasson oly prédikátort, akinek tanítása ő neki tetszik. És ezért senki a superintendensek közül, se mások a prédikátorokat meg ne bánthassák, a religioért senki ne szidalmaztassék, az előbbi constitutiok szerint. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért más bárkit is fogsággal vagy helyétől megfosztással fenyegetessen; mert **a hit Istennek ajándéka**, a hallásból leszen, mely hallás Isten igéje által vagyon.”*

Az 1560-as évek Erdélyében a reformáció különféle irányzatainak vitái közepette fokozatosan terjedtek el a reformáció egyes irányzatainak újító gondolatai. Az 1568. évi törvény kimagasló jelentőségű volt, megfogalmazása azonban nem jelentette, hogy a szilárd egyház-szervezet már 1568-ra kifomálódott volna, sőt azt sem, hogy a későbbi négy felekezet mindegyikére vonatkozott volna. Az artikulusban közzétett döntést úgy kell értelmeznünk, mint a reformált hitelvek – az adott pillanatban még csupán a lutheri elvek – szabad terjesztésére és gyakorlására vonatkozó, törvény adta lehetőséget. A tényleges, szabályozottan működő, a négy bevett vallásfelekezet (*recepta religio*) egyenjogúságán alapuló egyház-szervezet intézményesülési folyamatának végeredménye az az 1595. évi országgyűlési törvénycikk, amelyben olvasható: *„Az, mi a religio dolgát nézi, végeztük országul, hogy az recepta religiók, tudniillik, catholica sive romana, lutherana, calvinistica, et ariana [unitárius] libere mindenütt megtartassanak.”*

10. – 125 éve született Gruzl Ferenc mérnök

Budapesten, 1897. január 10-én született Gruzl Ferenc (1897-1972) vegyész-mérnök. Az érettségi után a budapesti József Műegyetem Vegyész-mérnöki Karán folytatta tanulmányait. 1919-ben szerzett diplomát, majd rövid idővel később a Pázmány Péter Tudományegyetemen sikeresen védte meg doktori értekezését. Szakmai pályáját az Országos Chémiai Intézetben kezdte 1919-ben, itt kezdett gabona- és lisztvizsgálattal foglalkozni. 1928-tól az akkor létesített Gabona- és Liszt-kísérleti Intézet osztályvezetője volt. 1939-től

1959-ig, nyugdíjazásáig az intézetet igazgatóként vetette. 1935-ben az ország főbb gabonatermő területein búza- és lisztminősítő hálózatot szervezett és ezzel egy időben hét, e célú szolgáló laboratóriumot is létesített. E munka eredményeként, Hankóczy Jenővel együtt elkészítették az ún. búzakatasztert. 1940-ben szabadalmaztatta a Laborográf nevű tésztaminőség-vizsgáló műszerét. Rendszeresen oktatott tanfolyamokon és a műegyetemen. Egyike volt azoknak, akik 1945-ben újjászervezték a Magyar Molnár-céhet, majd 1948-ban továbbfejlesztették Malomipari Tudományos Társasággá. Tudományszervezőként indítványozta az ország legjobb búzatermő vidékein helyi kutatólaboratóriumok és állami búzanemesítő telepek felállítását, szakmai továbbképző tanfolyamokat indított, jegyzeteket egyéb segédkönyveket írt és szerkesztett. A II. világháború után jelentős szerepet vállalt Budapest közellátásának megszervezésében.

11. – 25 éve alakult a Magyar Mérnöki Kamara

A hivatásrendi köztestületünk alapítására vonatkozó legrégebbi történelmi előzmény: 1878. május 30-án, a hatszáz mérnök által 1867-ben alapított Magyar Mérnök- és Építész Egylet közgyűlésén Haasz József újvidéki mérnök indítványozta egy Mérnöki Kamara felállítását. Az 1879. május 9-i választmányi ülésen már megfogalmazták, hogy a létrehozandó kamara a mérnöki cím viselését, a műszaki tisztviselők, a vasúti és egyéb közlekedési vállalatok műszaki közegeinek okleveles kvalifikációját kívánja szabályozni. Az 1883. évi minősítési törvény megszületése után a műszaki közszolgálat védelme irányába terelődött a mérnök-kamarai gondolat. „*Negyvenöt esztendőnek kellett eltelnie ahhoz, hogy 1923. március 29-én az Országos Törvénytárban megjelenjen a 74 paragrafusból álló 1923. évi XVII. törvénycikk a mérnöki rendtartásról. A törvénycikk 4. paragrafusa alapján a mérnöki kamara „a mérnökök erkölcsi és anyagi érdekének a közérdekkel összhangban való oltalma és előmozdítása céljából Budapesten szerveztetik.” A kamara megalapításának előkészítésére Walko Lajos kereskedelemügyi miniszter – Zielinski Szilárd vezetésével – egy harminctagú bizottságot kért fel. Az országos hatáskörű Budapesti Mérnöki Kamara egy évvel később, 1924. március 8-12. között tartotta alakuló ülését, ahol a szavazásra jogosult 3.361 tag közül 3.086 voksolt. Elnökké Zielinski Szilárdot, alelnöknek dr. Hermann Miksát és Sármezey Endrét, titkárnak Thoma Frigyeszt választották. Kamara választmányába 14 általános (építő) mérnök, 13 gépészmérnök, négy építész, két-két vegyész, illetve erdőmérnök és három bányamérnök került.” – olvasható az mmk.hu/kamara/tortenet linken. 1924-től önálló mérnöki gyakorlatot csak az folytathatott, akit a kamara tagjai sorába felvett. Előfeltétel a mérnöki oklevél megszerzését követő háromévi szakmai gyakorlat igazolása volt, de kiemelkedő műszaki tevékenység esetén egyetemi végzettség nélkül is lehetővé vált a BMK tagság. A taglétszám 3.500-5.000 között volt, a kamara a jogszabály-tervezeteket véleményezhette, sőt az Országgyűlés felsőházába is delegálhatott két tagot. A szervezet hivatalos folyóirata az 1867-ben alapított Magyar Mérnök- és Építész Egylet Közlönye lett, 1934-től pedig megjelent a Kamara Közleményei elnevezésű periodika. Az első hazai mérnök-kamarát Szálasi Ferenc miniszterelnök szüntette meg 1945 februárjában. A kommunista kormányzat sem tartott igényt a hivatásrendi kamarákra. A műszaki értelmiség fejlődését az állampárt által felügyelt egyesületek és ernyőszervezetük, a MTESZ biztosították, a politikai érdekérvényesítés lehetőségétől megfosztva.*

„A rendszerváltoztatás hajnalán 1989-ben mi, mérnökök döntöttünk úgy, hogy megfelelő rangra kívánjuk emelni a felelősségteljes mérnöki munkát. Bár a kezdeményezés egy kis csoporttól indult el, egy év alatt országszerte több ezer mérnök csatlakozott hozzánk. Ez a széleskörű támogatás tette lehetővé, hogy a mérnöktársadalom új úton indulhasson el, megszervezve szakmai önkormányzatát. Mégis csaknem hét évig dolgoztunk azon, hogy az Országgyűlés törvénybe foglalja törekvéseinket. 1996-ban a parlament egyhangú szavazással fogadta el a törvényt, amely köztisztviselési rangra emelte kamarai formában a tervező és szakértő mérnökök önkormányzatát.” – olvasható az mmk.hu/kamara/rolunk linken.

A tervező és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény hatályba lépését követően hazánkban „történelmet írva”, 1996. november 7.-én Szekszárdon alakult meg az első köztisztviselési, területi mérnökmunkács. A régi Vármegyeházán a 169 regisztrált mérnök elfogadta az alapszabály-tervezetet és megválasztotta a Tolna Megyei Mérnöki Kamara első tisztségviselőit. Ezt követően valamennyi megyében megalakultak a területi mérnöki kamarák, és a megválasztott küldöttek felhatalmazást kaptak az országos hatáskörű mérnök-kamara megalakítására. 1997. január 11-én a területi (megyei) mérnök-kamarák küldöttei létrehozták a mérnökök országos hivatásrendi köztisztviselését a Magyar Mérnöki Kamarát. E napon elfogadásra került az alapszabály és négy évre választottunk vezetőséget.

11. – 110 éve született Dési Frigyes meteorológus

Budapesten, 1912. január 11-én született Dési Frigyes (1912-1978) meteorológus, egyetemi tanár. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen 1933-ban végzett. 1937-ben lépett a Meteorológiai Intézet szolgálatába, 1937-től a Légierő repülő-időjelzői beosztásában szolgált. Hadifogságból hazatérve 1947-től a Néphadsereg időjelző tisztje, 1950. december 15-én az Országos Meteorológiai Intézet parancsnoka, 1953-tól igazgatója. Nagy érdeme a meteorológiai állomáshálózatok sűrűségének meghatározása; a meteorológiai kutatások, szolgáltatások és a környezetvédelem meteorológiai modelljének gazdasági hatékonysága. Nevéhez fűződik a pestszentlőrinci obszervatórium, a siófoki viharjelző obszervatórium, és több mezőgazdasági állomás életre hívása. Főbb kutatási területei a légkör egyensúlyi feltételeinek értelmezése, különös tekintettel a zivatarok előre jelzésére.

11. – 100 éve született Horváth János fizikus

Szegeden, 1922. január 11-én született Horváth János (1922-1970) fizikus, egyetemi tanár. 1945-ben a Szegedi Egyetemen matematika-fizika szakos oklevelet szerzett, s még abban az évben doktorált. 1942-ben az elméleti fizikai tanszék munkatársa lett, ahol 1946-ig dolgozott. 1946-tól a budapesti műszaki egyetem kémiai-fizikai intézetében, majd a debreceni tudományegyetem orvostudományi intézetében végezte kutatásait. 1952-ben a szegedi egyetem elméleti fizikai tanszékének tanszékvezető docense lett. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Fizikai Bizottságának és Atomfizikai Albizottságának. Kezdetben kvantummechanikával és az atomfizikai többtestproblémával foglalkozott, ahol a Gombásiskola módszereit fejlesztette tovább. Később a differenciálgeometrián alapuló fizikai térelméleteket vizsgálta. Foglalkozott a fluoreszcens molekulák színképvizsgálatával s a tér-idő kérdéskörével is. Mintegy 70 tudományos publikációja jelent meg.

11. – 100 éve született Telegdi Bálint mérnök-fizikus

Budapesten, 1922. január 11-én született Telegdi Bálint (1922-2006) vegyészmérnök, részecskefizikus, egyetemi oktató, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tiszteleti tagja. Zseniális kísérletezőként kivált azok közül az elmélet- és spekulációorientált emberek közül, akik több nyelven beszéltek. Bécsben és Olaszországban járt középiskolába, az egyetemet Svájcban végezte, majd az USA egyetemén (Chicagói Egyetem, California Institute of Technology) tanított. 1976-tól 1989-ig, nyugdíjazásáig professzor volt a zürichi Szövetségi Műegyetemen. Egy ideig a genfi székhelyű CERN (Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire – Európai Nukleáris Kutatási Szervezet) tudományos tanácsának elnöke volt. 1991-ben Wolf-díjat kapott, melynek tekintélye megközelíti a Nobel-díjét.

14. – 90 éve született Kedves Ferenc fizikus

Szegeden, 1932. január 14-én született Kedves Ferenc (1932-2011) fizikus, egyetemi tanár. 1954-ben végzett a Szegedi Tudományegyetemen, mint fizika-matematika szakos tanár, 1961-ben a fizikai tudomány kandidátusa lett. 1957-ig a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetben aspiráns, ezután 1968-ig az ELTE Kísérleti Fizika Tanszékén tanársegéd, adjunktus, majd docens volt. 1989-ig a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Alkalmazott Fizikai, majd Szilárdtest Fizikai Tanszékét vezette, 1988-ban egyetemi tanári címet kapott. Itt új kutatási területet, a fémek és ötvözetek összetett vizsgálatát honosította meg, és az anyagtudomány és szilárdtestfizika hazai oktatásának elkötelezettje és egyik úttörője is volt. 1989 és 1993 között a Tungstram Rt. Bródy Imre Kutató Központ igazgatójaként dolgozott. Fő kutatási területén, az atommozgási folyamatok vizsgálata fémekben és ötvözetekben témában számos publikációt jelentetett meg. Emellett aktívan vett részt fizika tankönyvek bírálatában, közoktatási tantervek fejlesztésében és oktatási kísérletek irányításában. Nyugdíjba vonulása után is aktív maradt, 1998-ban jelent meg a Fizika az élővilágban című könyve.

16. – 120 éve felavatott első hazai műszaki doktor

Ferenc József uralkodó 1901. március 22-én ruházta fel a magyar királyi József Műegyetemet (a jelenlegi BME jogelődjét) a doktorrá avatás jogával. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1901. évi 31.649 számú rendelete alapján, a Műegyetemen kidolgozták a „Szabályzat a műszaki doktori cím megszerzéséről” című dokumentumot, melyet a király 1901. április 28-án jóváhagyott. Ennek 1. §-a szerint „*A m. kir. József Műegyetemen az építész, gépészmérnöki, mérnöki és vegyészeti szakosztályokban előadott műszaki tudománykörök szerint oly végzett hallgatókat, akik a m. kir. József Műegyetemtől oklevelet kaptak, szigorú vizsgálat alapján műszaki doktorrá képesít*”. A korabeli rendelkezés tartalmazta a szigorlatok tárgyait és az értekezés követelményeit, valamint intézkedett a tiszteletbeli műszaki doktori cím adományozásának és a külföldi műszaki doktori oklevelek honosításának feltételeiről is. Az első, 1902. január 16-án felavatott műszaki doktor Zielinski Szilárd professzor lett. Egyetemi doktori értekezésének tárgya Budapest forgalmi viszonyainak rendezése és a központi fővasút terve volt, amelyet Hajós György: Zielinski Szilárd címet viselő kiváló könyve részletesen ismertet. Tanulságos az első magyar műszaki doktori fogadalom szövege, melyet a kiváló eredménnyel letett szigorlatai után írt alá Zielinski Szilárd, az út- és vasútépítéstan egyetemi tanára.

„*Én ... ünnepélyesen ígérem és becsületesen fogadom, hogy a magyar királyi József Műegyetem iránt,*

mely engem a műszaki doktori címmel fölrüház, mindenkor illő tisztelettel viselkedem; teljes erőmből azon leszek, hogy a műszaki tudományok műveléséhez szükséges alapvető tudományokat, tehetségem- és körülményeimhez képest előbbre vigyem, műszaki ismereteimet csak a közjó előmozdítására használjam és minden tőlem telhetőt elkövetek, hogy hazám jó hírnevének öregbítéséhez hozzájáruljak.”

17. – 120 éve született Török Gábor mérnök

Az erdélyi Abrudbányán, 1902. január 17-én született Török Gábor (1902-1966) mérnök. A felsőfokú tanulmányait a Műegyetemen végezte, ahol 1926-ban vegyész-mérnöki oklevelet szerzett. 1927-ben üzemvezető lett a Mezőgazdasági Kémiai Ipartelepek Rt.-nél. Az élelmiszerek tartósításával az 1932-ben alapított Paksi Konzervgyár előmunkálatainál kezdett foglalkozni. Közreműködött a kaposvári „Helios” Konzervgyár létrejötténél is. A vállalat bővítésében, fejlesztési munkálatokban komoly eredményeket ért el, s ennek elismeréseként 1939-re a cég vezetője lett. 1941-ben a BME kémiai-fizikai tanszékén végzett különböző szakirányú kutatásokat. Foglalkozott a növényi anyagok feldolgozásával, valamint egyre több időt szentelt a gyorsfagyasztás és a mélyhűtés útján történő konzerválásnak. 1943-ban irányításával jött létre az első hazai gyorsfagyasztóüzem a Pozsony közelében lévő Magyardiószegen. Gépegységeit a Rheinmetall Borsig cég, a gyorsfagyasztó alagutat a Röck István Gépgyár szállította számára. A termékek FRIGELITE márkanévvel kerülnek forgalomba. 1945-ben a csepeli Szabadkikötőben a csontfeldolgozó üzemet vette át. 1949-ben az átszervezés során létrehozott Konzerv-, Hús- és Hűtőipari Kutatóintézet igazgatója lett. 1950-ben alelnöke, majd elnöke lett a Mezőgazdasági Ipari Tudományos Egyesületnek. 1953-ban kandidátusi, 1956-ban a kémiai tudományok doktora címet kapta meg. Az élelmiszeripari kutatások ellátására létrehozott Központi Élelmiszeripari Kutatóintézet az ő igazgatásával kezdte meg működését 1959-ben. Részt vett az egyetemi mérnökképzésben és az élelmiszeripari felsőoktatásban is.

20. – 180 éve született Konkoly-Thege Miklós csillagász

Pesten, 1842. január 20-án született Konkoly-Thege Miklós (1842-1916) jeles csillagász, asztrofizikus, meteorológus, akadémikus, műszerkészítő és országgyűlési képviselő. Tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen és a Berlieni Egyetemen végezte, fizikát és csillagászatot tanult. Pesten Jedlik Ányos laboratóriumában dolgozott, Berlinben Johann Franz Encke-től tanult csillagászatot. Tehetségének és kiváló technikai érzékének köszönhetően széleskörű ismereteket szerzett az asztrofizikában, spektroszkópiában és az égbolt fényképezésében. Néhány év alatt az ógyallai (ma: Hurbanovo, Szlovákia) csillagda műszereit és tudományos eredményeit tekintve is az európai élvonalba került. Szerkesztett színeképelemző készülékeket, villám és meteor spektroszkópot, protuberancia (napkitörés) észlelő műszert is. Műszereinek nagy részét maga tervezte, és saját műhelyében építette, néhányat külföldi műhelyek lemásoltak. 1890-ben kinevezték az Országos Meteorológiai Intézet igazgatójává, amelyet rendkívüli mértékben felfejlesztett, megkezdte az időjárás előrejelzést. 1899-ben csillagdját a magyar államkincstárnak ajándékozta. 1901-ben Ógyallán felépült Európa egyik legnagyobb meteorológiai és geofizikai intézete is. Műszertechnikai kézikönyve évtizedekig forrásmunka maradt. 1600 holdas birtokát a magyar államnak adományozta a kisbérlő-gazdaságok céljára. Fizikusként és csillagászként a hazai asztrofizika elindítója volt, a mai, nevét viselő MTA Kutatóintézet alapítója.

22. – 170 éve született Csonka János feltaláló

Szegeden, 1852. január 22-én született Csonka János (1852-1939) műszaki alkotó, feltaláló, a precíziós gépipar és az automobil-gyártás úttörője. Iskoláit Szegeden végezte. Apja kovácsműhelyében szerzett elemi műszaki ismereteit külföldi útja során Bécs, Zürich, Párizs és London nagy gyáraiban gyarapította. Visszatérve a budapesti Műegyetem műhelyfőnöke lett. 1877-ben elkészítette az első magyar gázmotort, 1884-ben az ún. Csonka-féle vegyes üzemű gáz-, és petróleummotort. Bánki Donát professzorral együtt a gázgépek megújítója, az ún. Bánki-Csonka-motorok kidolgozója volt. 1893-ban közösen alkották meg legismertebb találmányukat, a karburátort (benzinporlasztót), amelyet több gépkocsiban is alkalmaztak. Rejtő Sándorral együtt papír- és szövetszakító oktatógépet tervezett. 1900-ban ő készítette az első hazai motoros triciklit, majd a Magyar Posta számára 1904-től levél-, és csomaggyűjtő autókat konstruált. 1909-ben kezdte meg a kisautók tervezését. Nevéhez fűződik az első magyar kompresszoros motor, az első magyar csónak-motor, az első bányamozdony és autóbusz elkészítése. Motor-gyártásban hazánkban elsőként ő alkalmazta az alumíniumot. **Szakmai érdemeit elismerve, a Budapesti Mérnöki Kamara 1924-ben feljogosította Csonka Jánost a gépészmérnöki cím használatára.** 1924-től önálló műhelyében a motorgyártással foglalkozott, jó tíz évre rá a műhely munkáslétszáma már elérte a háromszáz főt, s ebből jött létre később a Csonka János Gépgyára Részvénytársaság. A Bánki-Csonka-motor első példánya, az első postatricikli, valamint első autói a Közlekedési Múzeumban vannak kiállítva.

22. – Magyar kultúra napja

Kölcsey Ferenc (1790-1838) költő, politikus és nyelvújító szatmárcsekei házában 1823. január 22-én készült neves alkotása, a "Hymnus, a Magyar nép zivataros századaiból", amely negyedszázad múltán a nemzet Himnusza lett. 1989 óta e vers születésnapja a magyar kultúra napja. A megemlékezések alkalmat adnak arra, hogy nagyobb figyelmet szenteljünk hagyományinknak, gyökereinknek, nemzeti tudatunk erősítésének, felmutassuk és továbbadjuk a múltunkat idéző tárgyi és szellemi értékeinket.

23. – 150 éve született Maurer Gyula mérnök

Kassán, 1872. január 23-án született Maurer Gyula (1872-1948) műtárgyépítő mérnök, a Csepel-szigeti szabadkikötő építésének vezetője. A budapesti Műegyetemen végzett tanulmányai után (1893) előbb a vízépítési tanszék tanársegédjeként működött (1894). Külföldi tanulmányútja során Németországban a Rajna-szabályozásnál dolgozott, majd hazatérve a Földművelésügyi Minisztérium Vízügyi Szolgálatának munkatársaként a Bega-szabályozási Kirendeltséghez került, 1912-ben ennek főnöke lett. Itt építette az écskai vízlépcsőt. 1915-ben a Sajószabályozási Kirendeltséghez került, 1919-től kerületi felügyelő, 1921-től a Budapesti Nemzeti és Szabadkikötő Kormánybiztosság helyettes vezetője, majd Zielinski Szilárd halála után, 1924-től 1932-ig kormánybiztosa. A szaklapokban több tanulmánya jelent meg a Bega-szabályozással és a budapesti szabadkikötő építésével kapcsolatban.

23. – 80 éve született Iványi Antal Miklós informatikus

Kecskeméten, 1942. január 23-án született Iványi Antal Miklós (1942-2017) informatikus, egyetemi tanár, tudományszervező. 1965-ben Veszprémben vegyészmérnöki diplomát szerzett, majd 1969-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen okl. matematikus lett. Az utóbbi helyen tanította a számítógépes

numerikus matematikát 1971-től élete végéig. Időközben többször a Moszkvai Állami Egyetemen is dolgozott. Miután 1978-ban kandidátusi, 1984-ben akadémiai doktori címet szerzett, évenként nemzetközi konferenciákat szervezett, továbbá fontos könyvsorozatok alkotó szerkesztője is volt. A népszerű szudokú rejtvények számítógépes szakértője, de a bridge- és a sakkéletben is nevet szerzett; a teniszben „Nagy Küzdő” volt a ragadvány neve. Az úgynevezett véges matematikában is ért el fontos kutatási eredményeket.

24. – 110 éve született Bauer Jenő balneológus

Budapesten, 1912. január 24-én született Bauer Jenő (1912-1976) balneológus. Az 1930-as évek közepétől a budapesti gyógyfürdők ügyeivel foglalkozott. 1950-től a budapesti Műegyetem Ásvány- és Földtani tanszékén dolgozott, s közel száz cikkében és tanulmányában foglalkozott a hazai gyógyfürdők mellett a finn rendszerű szauna fürdők magyarországi meghonosításával.

25. – 220 éve született Debreczeni Márton mérnök

Magyargyerőmonostoron, 1802. január 25-én született Debreczeni Márton (1802-1851), a XIX. század jelentős bánya- és kohómérnöke. A debreceni és selmeci tanulmányok után a hazai bányászat és kohászat gépesítésének úttörőjeként sokat tett az erdélyi fém- és vaskohászat korszerűsítéséért, s így a teljesen elhanyagolt üzemeket igen rövid idő alatt nyereségessé tette. A kohóknál felhalmozott salakot ő használta először kénygyártásra és a zalatnai kohóknál ő vezette be a vasgálic- és rézgálicgyártást. Megoldotta az arany- és az ezüstnek a feketeszénből való „kijtését”. Számos újítása közül a legjelentősebb a kohók levegőellátását biztosító – róla elnevezett – csigafúvó. 1848-ban az Erdély unióját tárgyaló erdélyi bizottság tagja, majd a Kossuth vezette Pénzügyminisztériumban volt tanácsos. A szabadságharc bukása után forradalmi magatartása miatt perbe fogták és elbocsátották állásából. Kohászati kísérletei során szerzett súlyos betegsége miatt munkaképtelenné válva a legnagyobb nyomorban halt meg. Hagyatékában műszaki vonatkozású munkáin kívül számos szépirodalmi mű maradt, amelyek közül az 1826-ban íródott hőskölteménye, A kiovi csata a Zalán futására emlékeztet, s Árpád harcát idézi fel lendületes előadásban.

26. – 130 éve született Pausperl Károly mérnök

Abrudbányán, 1892. január 26-án született Pausperl Károly (1892-1957) mérnök. A Műegyetemen szerzett gépészmérnöki oklevelet. 1916-tól a Ganz Villamossági Gyár munkatársa, 1926-tól pedig a transzformátorgyártás vezetője volt. Több szabadalma és újítása is ismeretes. Tagja volt a Szabványügyi Hivatal szabványügyi és tipizálási csúcshatóságának. Szakirodalmi munkássága is jelentős volt.

27. – 150 éve született Aschner Lipót gyáriparos

Assakürtön, 1872. január 27-én született Aschner Lipót (1872-1952) elektronikai gyáriparos, aki a két világháború között a magyar gazdaság egyik vezéralakja volt. Páratlan szervezőkészségével sikerült az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Részvénytársaságot egy világcéggé, a vákuumtechnikai szakma nemzetközi óriás szervezeteinek egyenrangú partnerévé fejleszteni. Nevéhez fűződik a Tungstam márkanév létrehozása a volfrám angol és a német nevének (tungsten + Wolfram) egyesítéséből, illetve a budapesti és közép-európai Tungstam gyárak létesítése. A rádiócsőgyártás hazai bevezetése mellett 1921-ben alapította Európa első kutatólaboratóriumát, ahol Pfeiffer Ignác műegyetemi professzor vezetése

mellett kitűnő, nemzetközi tekintélyű fiatal tudósokat alkalmazott. Bródy Imre, Selényi Pál, Bay Zoltán, Simonyi Károly, Millner Tivadar, Winter Ernő és mások munkássága számos szabadalom és találmány forrása lett. A Műegyetem Atomfizikai tanszékének 1921-es létrehozására nagy összeget ajánlott fel. 1935-től ma is meghatározó ipartelepítést hajtott végre Ajkán: a bánya mellé telepítette a világ első kripton-gyárát, bővítette a csingervölgyi erőművet, megvásárolta és korszerűsítette az ajkai téglagyárát, elindította az ajkai erőmű építését, elindította az aknamélyítést Padragon. Az ajkai iparmedencét hat év alatt Magyarország egyik leggazdaságosabb ipari területévé változtatta. Aschner Lipót munkáslakásokat építtetett, uszodát, hétvégi üdülőbázist, kultúrházat biztosított, s bőkezűen támogatta az Újpesti Torna Egyletet. Hazánk német megszállásakor, 1944-ben a Gestapo koncentrációs táborba hurcolta, innen sikerült 1945-ben Svájcba kerülnie. 1948-ban hazatért s haláláig az államosított Tungstam alelnöke volt.

27. – Kossuth-díj születésnapja

A magyar kormány 1948 január 27-én fogadta el a Kossuth-díj adományozására vonatkozó jogszabályt, majd 1948 március 14-én adták át az első díjakat az ország legkiválóbb tudósainak, művészeinek, ipari munkásainak és földműveseinek, akik hozzájárultak az ország újjáépítésének sikeréhez. 1990-től évente március 15-én adományozzák.

29. – 120 éve született Urbányi (Urbanek) László mérnök

Rákosszentmihályon született, 1902. január 29-én Urbányi László (1902-1974) vegyészmérnök, egyetemi tanár. A budapesti József Műegyetemen 1926-ban vegyészmérnöki diplomát szerzett, majd az Állatorvosi Főiskolán kutatóvegyész lett. Itt Marek József és Wellmann Oszkár mellett dolgozott az angolkórra vonatkozó kutatásokban. 1930-ban belföldi kutatóösztöndíjat kapott. 1935-ben a Műegyetemen biokémiai laboratórium vezetője lett, 1941-ben az egyetem intézeti tanára, a kémia, majd a biofizika tantárgyak oktatója. 1947-ben az Agrártudományi Egyetem állatorvosi karán a kémiai intézet igazgatója lett, majd dékánhelyettes, később az önállósított Állatorvostudományi Főiskola igazgatója volt. Tudományos működése a fizikai és analitikai kémián kívül főként az állati szervezet ásványi anyagellátása és a takarmányozás biokémiája terén volt jelentős.

30. – 175 éve született Rybár István tanár

Molcsán született, 1847. január 30-án született Rybár István (1847-1906) tanár. A szülőfalujától mintegy 8 km-re lévő Besztercebányán végezte el a gimnáziumot, egy 1858-ban átadott új épületben. Az Alacsony Tatra s a Garam folyó völgye gyerekkorától fogva a természet csodálatára készítette, annak szeretetére nevelte. Érdeklődése Pesten, a Tudományegyetemen egyre inkább a geológia felé fordult, és diplomájának megszerzése után tanársegéd lett Szabó József tanszékén. Egy év múlva kinevezték rendes tanárnak Ungvárra, majd 1877-ben Budapestre, a mai Teleki Blanka Gimnázium elődjébe, az Erzsébet Nőiskolába. Itt tanított közel harminc éven át. A Magyar Földtani Társulat tagjaként számos geológiai felmérésben vett részt, sőt több ásványtani és vegytani tankönyvet is írt.

31. – 160 éve született Pfeiffer Péter fizikus

Füleken, 1862. január 31-én született Pfeiffer Péter (1862-1947) fizikus, egyetemi tanár. Kolozsvárott végezte el az egyetemet, doktori oklevelét 1884-ben szerezte meg, és itt lett magántanár 1902-ben „Az

elektromosság és a mágnesség kísérleti tana” tárgykörből. 1904-ben Kolozsváron oktató, 1917-ben pedig egyetemi tanár lett. Elektrotechnikát oktatott a kolozsvári egyetemen, ehhez írt tankönyveket. 1921-től a szegedi egyetemen tanított, 1922-1923-ban rektor, 1925-1926-ban dékán, 1921-1922-ben és 1926-1927-ben dékán-helyettes volt. 1932-ben nyugdíjazták. Tudományos kutatásai során főként az elektromos hullámok mozgásával és elektrotechnikával foglalkozott.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2022-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudosnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnaptar.kfki.hu/historia
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja